

доки тарифи на природний газ не визначатимуться на економічно обґрунтованому рівні для всіх категорій споживачів. У цьому аспекті хотілося б зауважити, що Національним планом дій на 2012 рік щодо запровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» у розділі IX «Реформа енергетики» передбачено перехід від чинного механізму диференціації цін на природний газ для окремих категорій споживачів до встановлення єдиних цін на природний газ у нафтогазовій галузі.

Жодну з функцій державного регулювання (визначення цілей і стратегії розвитку, стимулювання, регламентація, коригування, соціальні гарантії, управління неринковим сектором економіки, контроль, регулювання діяльності природних монополій) не можна визнати досконалою. При виконанні державою цих функцій бракує як ринково-організаційних, так і фінансових засобів регулювання.

Найбільш за все потребує уваги удосконалення таких функцій держави, як регламентація, стимулювання та коригування. Аналіз законодавства, що регулює діяльність на ринку житлово-комунальних послуг, засвідчив наявність значних неузгодженостей у термінології (товари, послуги, суб'єкти ринку тощо), визначенні повноважень щодо реалізації засобів та механізмів державного регулювання між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та нещодавно створеною Національною комісією, що здійснює регулювання на ринку комунальних послуг, а також відсутність сталих зрозумілих моделей організації діяльності ринку.

Без узгодження між собою існуючих законів та підзаконних актів не є можливим забезпечити удосконалення здійснення державою функцій регулювання ринку житлово-комунальних послуг. З огляду на це, першочерговим завданням має стати перегляд повноважень органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері комунальних послуг.

ТАРИФНА ПОЛІТИКА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

А. В. ДОМБРОВСЬКА, канд. юрид. наук, доц.

А. БУТОК, студентка 4 курсу

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Житлово-комунальна сфера – це на сьогодні чи не єдина галузь народного господарства, якої не торкнулися ринкові перетворення. Вона працює за найгіршими зразками радянських часів.

Проблеми постачальників комунальних послуг формують зачароване коло проблем, де незадовільні економічні умови, спричинені розповсюдженим сприйняттям комунальних послуг як необхідних громадських товарів і тому безкоштовних, а не як економічних товарів, виробництво яких потребує значних витрат, призвели до серйозних проблем, такі як некомпенсовані збитки виробництва, накопичення боргів, відсутність стимулів до інвестування. Засоби конкуренції не можуть забезпечити баланс інтересів та стабільний розвиток галузі, оскільки відповідні ринки відокремлені регіонально, а обмежений доступ до необхідної інфраструктури забезпечує монопольне становище постачальників комунальних послуг. Тому регулювання встановлення тарифів є необхідним для запобігання зловживанням. Але в Україні органи місцевого самоврядування, що здійснюють функцію регулювання тарифів, часто схильні переслідувати власні політичні цілі, ніж досягати соціально та економічно прийнятного балансу інтересів споживачів та постачальників. З економічної перспективи основні проблеми походять від встановлення тарифів на нижчому за рівень витрат рівні, низької платіжної дисципліни та великої кількості пільг, що надаються державою. Через те, що підприємства галузі вимушені працювати в умовах тарифів, що не покривають витрати, протягом багатьох років, технічний стан підприємств характеризується застарілими технологіями, незадовільним технічним станом мереж та обладнання та високим енергоспоживанням.

Через вище окреслені проблеми споживачі наразі не можуть контролювати обсяг і якість комунальних послуг, що надаються, вибирати ціну і навіть відмовитися від таких послуг; незрозуміло, що саме є спожитим продуктом: ресурси щодо яких розраховуються нормативи споживання, чи параметри комфорту, за якими оцінюється сам факт надання або відсутності послуги і якість роботи підприємства ЖКГ.

Житлово-комунальна система з'їдає кошти, енергію, ресурси, але не спроможна надати якісні послуги. А тому вимагає не "точкових" ремонтів, а негайного системного реформування. Необхідно ліквідувати монополії в комунальному секторі. Чесна і прозора конкуренція серед надавачів житлово-комунальних послуг може створити вибір, а населення отримає якісні послуги за помірну ціну. Потрібно упорядкувати тарифну політику, яка була б прозорою і зрозумілою для споживачів, коли тарифи на житлово-комунальні залежать від якості. Запровадження енергозберігаючих систем дасть можливість істотно економити кошти споживача.

Сучасне законодавство створює ряд проблем і перешкод і невизначеностей у житлово-комунальному секторі. Так, закон "Про житлово-комунальні послуги" визначає житлово-комунальні послуги як результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання і перебування осіб у житлових і нежитлових помешканнях. При цьому комунальні послуги — це теж результат господарської діяльності, але спрямованої на задоволення потреб особистості в забезпеченні холодною і гарячою водою, газом, електрикою і

опаленням. Так виникають основні непорозуміння між представниками житлово-комунального сектора та енергетики.

Вже давно не викликає питань і навіть доведено Європейським судом, що електроенергія, газ і тепло — це товар. Закон «Про житлово-комунальні послуги» дає нечіткі визначення виконавця і виробника послуг. Подібні за змістом визначення прийнято також в енергетичному законодавстві, проте вони цілком чіткі — виробник, транспортувальник і постачальник енергії. Тобто енергетики відпускають товар, а споживачі одержують послуги. На жаль, ніхто досі не знає, на якому етапі товар стає послугою. А питання це принципове, тому що зачіпає інтереси ЖКГ, енергетиків і споживачів.

Серйозними протиріччями законодавства є норми, закладені в Законі України «Про житлово-комунальні послуги». Зокрема закон визначає, що тарифи на житлово-комунальні послуги встановлюються органами місцевого самоврядування на рівні економічно обгрунтованих. У разі встановлення тарифів на ЖКП нижче за рівень економічно обгрунтованих цей орган має передбачити дотацію на покриття різниці між установленими тарифами та їхнім фактичним розміром.

Перше протиріччя: орган місцевого самоврядування — це міська рада, його виконавчі органи, а також районні та обласні ради. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи рад наділені повноваженнями встановлювати й погоджувати тарифи на послуги ЖКГ. А відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» і Бюджетного кодексу України, право виділяти дотацію, тобто розпоряджатися бюджетом має виключно рада, і рішення як із затвердження, так і з внесення змін до бюджету приймають виключно на пленарних засіданнях ради. Виходить, що виконавчий комітет як орган, що встановлює тарифи, повинен мати і право відшкодовувати різницю у разі встановлення тарифів на рівні, нижчому за економічно обгрунтований. На практиці ж виходить, що він ставить раду перед фактом необхідності виділення дотацій із бюджету, тобто втручається в бюджетний процес.

Для усунення цього протиріччя потрібно в Законі України «Про житлово-комунальні послуги» чітко розмежувати повноваження місцевих рад та їх виконавчих органів, а в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» питання тарифної політики віднести до повноважень місцевих рад.

Ще одна проблема — це синхронізація перегляду тарифів. По-перше, потрібно вивести затвердження й узгодження тарифів із регуляторної процедури, тому що цей процес не визначає, хто з ким вступить у господарські відносини, а є тільки однією з умов договору. По-друге, треба на законодавчому рівні зобов'язати органи місцевого самоврядування переглядати тарифи на послуги ЖКГ відразу ж після зміни будь-якого з них. Наприклад, у разі зміни тарифів на електроенергію потрібно переглядати всі інші тарифи, до складу яких входить електроенергія.